

Arbozorg in verzorgingshuizen, verpleeghuizen en de thuiszorg

Werkgevers en werknemers zijn samen verantwoordelijk voor een cultuur van gezond en veilig werken om verzuim en uitval onder zorgprofessionals zoveel mogelijk te voorkomen. Goede zorg voor de cliënten start volgens de Nederlandse Arbeidsinspectie bij goede zorg voor de werknemers. Dit factsheet van de Nederlandse Arbeidsinspectie beschrijft de aanpak en conclusies van de projecten in verpleeghuizen, verzorgingshuizen en thuiszorgorganisaties (VVT-organisaties) tussen 1 oktober 2020 en 1 januari 2022 en de gedurende 2022 daaruit afgeleide verbeterpunten voor werkgevers voor het nakomen van hun arbozorgverplichtingen. Goede naleving van de arbozorgverplichtingen is de basis van gezond en veilig werken. Met de Risico-Inventarisatie en -Evaluatie (RI&E), het plan van aanpak en de afspraken in het basiscontract krijgen werkgevers en werknemers zicht op de arborisico's en aanbevelingen voor verdere verbetering ervan. Hierbij is het belangrijk om arbeidsrisico's te herkennen en te erkennen, en om bereid te zijn elkaar te wijzen op onveilig gedrag.

Goede naleving van de arbozorgverplichtingen is de basis van gezond en veilig werken. Met de Risico-Inventarisatie en -Evaluatie (RI&E), het plan van aanpak en de afspraken in het basiscontract krijgen werkgevers en werknemers zicht op de arborisico's en aanbevelingen voor verdere verbetering ervan. Hierbij is het belangrijk om arbeidsrisico's te herkennen en te erkennen, en om bereid te zijn elkaar te wijzen op onveilig gedrag.

Aanpak

De Nederlandse Arbeidsinspectie ging tijdens de coronapandemie bij (meerdere) VVT-organisaties na of deze organisaties beschikten over een basiscontract en een actuele en volledige RI&E met bijbehorend plan van aanpak. Ondanks de toen geldende beperkende coronamaatregelen heeft de Arbeidsinspectie de geplande projecten uitgevoerd, zo nodig op afstand (telefonisch en digitaal).

In deze publicatie staan de belangrijkste bevindingen van drie verschillende projecten en verbeterpunten voor werkgevers.

1 Arbo in Bedrijf: special thuiszorg

(1 oktober 2020 - 1 april 2021)

In gesprekken met werkgevers en werknemers van 167 thuiszorgorganisaties bracht de Arbeidsinspectie de naleving van de arbozorgverplichtingen, de blootstelling aan risico's en de genomen maatregelen in kaart.

2 Onderzoek naar startende organisaties in de thuiszorg

(1 februari 2021 - 1 januari 2022)

Van 481 nieuwe thuiszorgorganisaties bekeek de Arbeidsinspectie de RI&E, het plan van aanpak en het basiscontract. Vervolgens is via gesprekken met de werkgever de beheersing van risico's beoordeeld.

3 Digitale inspecties bij VVT-organisaties

(1 januari 2021 - 1 januari 2022)

Ook bij 59 verpleeghuizen, verzorgingshuizen en thuiszorgorganisaties beoordeelde de Arbeidsinspectie de RI&E, het plan van aanpak en het basiscontract. Daarna zijn gesprekken gevoerd met werkgevers, werknemers en de ondernemingsraad, waarbij dieper is ingegaan op de feitelijke beheersing van de arborisico's.

De projecten waren verschillend van aard en opzet. De Arbo in Bedrijf-special thuiszorg benadert het beste een aselechte steekproef.

De starters zijn door de Arbeidsinspectie vooraf expliciet geïnformeerd over de verplichtingen die zij hebben op grond van de regelgeving. De digitale inspecties zijn uitgevoerd bij de iets grotere organisaties.

In de bijlage vindt u uitgebreidere informatie over de werkwijze, de selectie van instellingen, en meer gedetailleerde resultaten van de genoemde onderzoeken. Ondanks de verschillen in aanpak is wel een aantal rode draden te zien.

Belangrijkste conclusies

Er valt binnen de VVT nog veel winst te boeken op het gebied van veilig en gezond werken. Minimaal de helft van de onderzochte organisaties heeft de arbozorgverplichtingen niet op orde en beheerst de risico's onvoldoende.

Belangrijke verplichte arbozorgdocumenten, zoals een RI&E met het bijbehorende plan van aanpak en een basiscontract, ontbreken bij meer dan een kwart van de VVT-organisaties en bij nog eens ruim een derde zijn ze onvolledig.

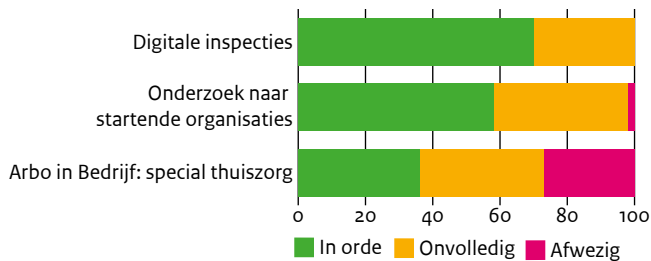
Bij 75% van de kleine organisaties en bij organisaties die geen lid zijn van een brancheorganisatie ontbreken deze documenten of zijn ze niet volledig.

Beide typen organisaties zijn duidelijk minder op de hoogte van de verplichtingen en het nut ervan. De focus van deze organisaties ligt op het leveren van zorg aan cliënten en het naleven van de Wet toetreding zorgaanbieders (Wtza).

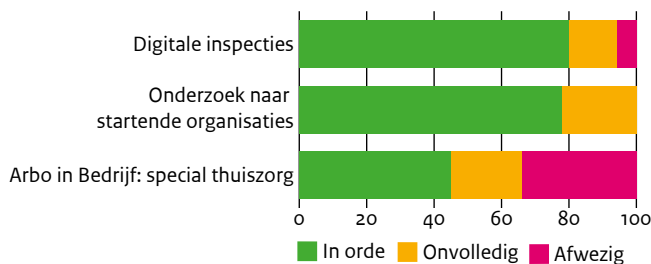
Kwaliteit RI&E en plan van aanpak

Bij ongeveer de helft van de benaderde organisaties ontbreken belangrijke risico's in de RI&E en het plan van aanpak, of worden de risico's niet goed beoordeeld.

Risico-Inventarisatie en -Evaluatie

Plan van aanpak

Organisaties betrekken te weinig de juiste deskundigen bij het opstellen en toetsen van de RI&E. Voor meerdere risico's ontbreekt de verplichte nadere inventarisatie van die risico's. Vooral het inventariseren van de besmettingsrisico's van corona en de gevolgen hiervan voor de psychosociale arbeidsbelasting schieten tekort. Ook fysieke belasting en de taken van preventie-medewerkers zijn niet altijd voldoende geïnventariseerd in de RI&E. De Arbeidsinspectie wijst erop dat het verplicht is om de RI&E aan te passen als de werkomstandigheden, zoals tijdens corona, wijzigen.

Ongeveer de helft van de kleine organisaties maken gebruik van de branche-RI&E's. Deze RI&E's zijn vrijgesteld van toetsing als er minder dan 25 werknemers in dienst zijn. Ze schatten de risico's dan meestal niet goed in, omdat ze door de vrijstelling bijna nooit gecertificeerde kerndeskundigen betrekken bij het opstellen van de RI&E en/of bij het uitvoeren van de verplichte nadere inventarisaties voor biologische agentia en voor psychische en fysieke belasting.

Leden van brancheorganisaties en grote organisaties komen hun arbozorgverplichtingen beter na. Zij kennen vaker de arbo-catalogus VVT en besteden relatief veel aandacht aan veilige en gezonde arbeidsomstandigheden. Maar ook bij deze leden en grote organisaties is meer aandacht nodig om de risico's beter te beheersen.

RI&E: een belangrijke verplichting!

Uit nadere analyses van de drie onderzoeken blijkt dat organisaties met een goede RI&E de risico's beter lijken te beheersen - iets dat ook al uit eerdere onderzoeken van de Arbeidsinspectie is gebleken.

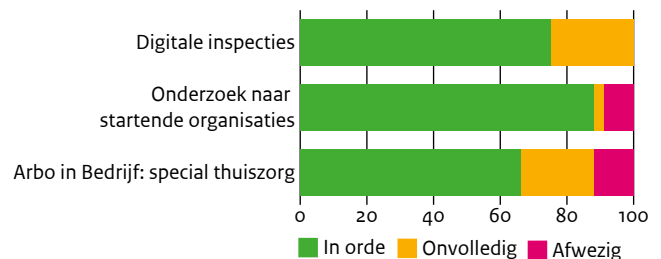
Een RI&E is dan ook niet alleen een 'verplicht nummer', maar een belangrijk hulpmiddel om risico's te beperken!

Basiscontract

Hoewel de meeste organisaties inmiddels over een basiscontract beschikken, is dat nog vaak onvolledig. Zo kunnen organisaties de preventieve taken in het basiscontract afnemen op verrichtingen-basis. Maar in het basiscontract ontbreken dan vaak concrete afspraken om die taken uit te voeren. Dat blijkt ook uit het onderzoek [Arbo in bedrijf 2018](#).

VVT-organisaties investeren te weinig in preventie. Dit is een gemiste kans, omdat zulke investeringen vaak leiden tot lager verzuim en daarmee lagere verzuimkosten, en tot duurzame inzetbaarheid van de werknemers van zorgorganisaties.

Basiscontract

Effect van de onderzoeken

De VVT-organisaties die hun risico-inventarisatie moesten actualiseren of waar doeltreffende maatregelen ontbraken, waren direct bereid de tekortkomingen op te heffen. Zij brachten de Arbeidsinspectie op de hoogte van de actuele RI&E, het plan van aanpak en/of de getroffen maatregelen. Daarom is er maar één keer een boete aangezegd voor het ontbreken van een RI&E. De bevindingen zijn gedeeld met de werkgeversorganisaties. Zij verspreiden informatie naar hun leden en ondersteunen hen.

Om ervoor te zorgen dat nieuwe zorgaanbieders met personeel in dienst op de hoogte zijn van de verplichtingen die ze hebben voor gezond veilig en eerlijk werk, wordt op de website www.toetredingzorgaanbieders.nl/kwaliteitscheck verwezen naar de zelfinspectietool van de Nederlandse Arbeidsinspectie.

Hoe pak je dit als organisatie aan?

VVT-organisaties hebben verschillende mogelijkheden én verplichtingen om gezondheidsklachten door het werk bij werknemers te voorkomen.

Investeren in preventie loont! Zorg dat leidinggevenden en werknemers in woord en daad uitdragen dat veiligheid en gezondheid van werknemers randvoorwaarden zijn om goede zorg te verlenen. Zet de werknemer op één!

- Check met de zelfinspectie [Gezond en veilig werken](#) of uw organisatie de arbozorgverplichtingen op orde heeft.
  - Het zelf invullen van een branche-RI&E biedt nog geen garantie dat de risico's voor de werknemers ook goed in kaart gebracht worden. Betrek daarom een arbodienst of gecertificeerde kerndeskundige bij het opstellen of toetsen van een RI&E. Dit geldt ook voor kleine en zeker voor startende ondernemers.
  - Zet bij het opstellen en toetsen van de RI&E en het plan van aanpak de juiste deskundigheid in. Maak gebruik van arbeidshygiënisten voor de inventarisatie van gevaarlijke stoffen en biologische agentia (zoals corona), en van arbeids- en organisatiedeskundigen voor de aanpak van psychosociale arbeidsbelasting.
  - Let bij het inventariseren van risico's en het treffen van maatregelen ook op de achterliggende oorzaken: waarom ontstaan risico's en waarom worden maatregelen niet ingezet?
  - Ga in gesprek met de bedrijfsarts over de oorzaken van verzuim, en leer van klachten uit de Periodieke Arbeidsgezondheidskundige onderzoeken (PAGO's) en spreekuren.
  - Betrek naast deskundigen ook leidinggevenden, de ondernemingsraad en werknemers bij het opstellen van de RI&E en de keuze van maatregelen. Evalueer regelmatig met de werknemers of de maatregelen de risico's voldoende wegnemen, welke klachten er nog zijn en hoe (nieuwe) risico's beter kunnen worden beheerst.
- Licht werknemers en leidinggevenden goed voor, zodat zij de belangrijkste arborisico's herkennen, en creëer een veilige cultuur om hierover regelmatig met elkaar in gesprek te gaan. Zorg ervoor dat de leidinggevenden voldoende toegerust zijn om hierover het gesprek te voeren en maak dit gesprek tot een formeel onderdeel van hun takenpakket.
  - Ga als kleine of startende organisatie actief op zoek naar informatie over de maatregelen die nodig zijn om werknemers veilig en gezond te kunnen laten werken. Word lid van een brancheorganisatie. Brancheorganisaties bieden zelf en via de Stichting Arbeidsmarkt- en Opleidingsbeleid Verpleeg-, Verzorgingshuizen, Thuiszorg en Jeugdgezondheidszorg veel ondersteuning aan.
  - We raden werkgevers- en werknemersorganisaties aan de branche-RI&E's en arbocatalogi regelmatig te actualiseren met het oog op nieuwe risico's en nieuwe inzichten in de beheersing van bestaande risico's. Werkgevers zijn altijd verplicht om nieuwe risico's en inzichten te verwerken in hun RI&E en plan van aanpak.

Meer informatie en handige tips

Werkgevers zijn verplicht hun werknemers te beschermen tegen de nadelige gevolgen van de arborisico's. Of u voldoet aan de arbozorgverplichtingen kunt u zelf checken met de [zelfinspectie Gezond en veilig werken](#).

Specifieke informatie over de te nemen maatregelen om gezond en veilig te werken in de VVT vindt u in de [arbocatalogus VVT](#).

Erkende branche-RI&E's voor de zorg vindt u op [rie.nl](#).

Bijlage

Meer informatie over de onderzoeken.

1. Onderzoek Arbo in Bedrijf: special thuiszorg

Elke twee jaar voert de Nederlandse Arbeidsinspectie een monitoronderzoek uit onder de noemer Arbo in Bedrijf. Deze monitor geeft inzicht in de arbeidsrisico's bij Nederlandse bedrijven en in de maatregelen die zijn genomen om deze risico's te beheersen. Bedrijven en branches kunnen zich aan die uitkomsten spiegelen.

Naast de tweejaarlijkse monitor voert de Arbeidsinspectie ook zogenoemde AiB-specials uit, gericht op risico's of branches die bijzondere aandacht verdienen. Tussen 1 oktober 2020 en 1 april 2021 voerde de Arbeidsinspectie een AiB-special uit bij een aselecte steekproef van 167 thuiszorgorganisaties.

De Arbeidsinspectie benaderde voor deze AiB-special thuiszorg in eerste instantie aselect 125 thuiszorgorganisaties. Om meer zicht te krijgen op de verschillen tussen leden en niet-leden van brancheorganisaties, heeft de Arbeidsinspectie vervolgens 42 thuiszorgorganisaties benaderd die lid zijn van een brancheorganisatie. In totaal waren 98 thuiszorgorganisaties (59%) aangesloten bij een brancheorganisatie: 31 bij ActiZ, 34 bij Zorgthuisnl, 28 bij SPOT (Samenwerkende Professionele Organisaties Thuis- en woonzorg) en 5 bij BVKZ (Branchevereniging Kleinschalige Zorg).

Voorafgaand aan het onderzoek ontvingen de thuiszorgorganisaties een aankondigingsbrief waarin hen gevraagd werd de RI&E, het plan van aanpak en het basiscontract op te sturen. Ook vulde de werkgever een vragenlijst in. De inspecteur beoordeelde de documenten op volledigheid en actualiteit, met speciale aandacht voor de risico's die zijn ontstaan door corona. Vervolgens sprak de inspecteur met (een vertegenwoordiger van) de werkgever, en daarna met een werknemer.

Resultaten

Algemeen

- Bij de helft van de organisaties schoot de aanwezigheid én/of de kwaliteit van de RI&E, het plan van aanpak, het basiscontract en de aandacht voor beroepsziekten tekort.
- 40% van de organisaties was zich onvoldoende bewust van de arbozorgverplichtingen en slechts 12% kende de [zelfinspectie Gezond en veilig werken](#).
- Uit nadere analyses blijkt dat de organisaties die een goede RI&E hebben ook de maatregelen beter op orde hebben en de risico's beter beheersen.

RI&E en plan van aanpak

- Bij 27% van de thuiszorgorganisaties ontbrak de RI&E.
- Bij nog eens 37% was de RI&E onvolledig omdat een goede beoordeling van een of meerdere risico's ontbrak. Bij deze organisaties werden gecertificeerde kerndeskundigen en bedrijfsartsen te weinig ingezet op de verplichte onderdelen. Ook voerden organisaties de nadere inventarisaties van de risico's niet altijd uit.

Basiscontract

- 66% heeft een goed basiscontract. 22% heeft een basiscontract dat niet volledig is. Daar staan de preventieve taken vooral op verrichtingenbasis in, en ontbreken duidelijke afspraken over de wijze waarop de bedrijfsarts daar invulling aan geeft.
- In de praktijk blijkt dat de helft van de organisaties te weinig aandacht heeft voor beroepsziekten en het overleg hierover met de bedrijfsarts.

Grote organisaties en leden van brancheorganisaties

- Grote organisaties en leden van brancheorganisaties komen hun arbozorgverplichtingen beter na en beheersen de risico's beter dan de kleine organisaties en organisaties die geen lid zijn van een brancheorganisatie.
- Maar ook bij leden en grote organisaties is meer aandacht nodig om de risico's beter te beheersen. Zo zijn bij de helft van deze organisaties de beoordeling van de risico's, de RI&E en de maatregelen in het bijbehorende plan van aanpak niet volledig of niet actueel.
- Arbeidshygiënist en arbeids- en organisatiedeskundigen worden nauwelijks betrokken bij het opstellen of toetsen van de RI&E.

Kleine organisaties en niet-leden

- Organisaties met minder dan tien werknemers scoorden in het algemeen slechter op de arbozorgverplichtingen en het beheersen van risico's.
- Uit de gesprekken komt naar voren dat kleine organisaties de verplichtingen met betrekking tot veilig, gezond en eerlijk werk voor de werknemers onvoldoende kennen. Zij richten zich vooral op de zorgverlening.
- Door de onbekendheid met de verplichtingen en de risico's, en door de afwezigheid of onvolledigheid van de RI&E, worden de arborisico's bij kleine bedrijven en bedrijven die geen lid zijn van een brancheorganisatie onvoldoende beheerst.
- Kleine organisaties maken vaak gebruik van de branche-RI&E's en ze betrekken zelden of nooit gecertificeerde kerndeskundigen bij het opstellen of toetsen van de RI&E.

2. Onderzoek naar startende organisaties in de thuiszorg

Van 1 februari 2021 tot 1 januari 2022 informeerde de Nederlandse Arbeidsinspectie 481 thuiszorgorganisaties die zich in 2020 nieuw hadden ingeschreven bij de Kamer van Koophandel over de verplichtingen op het gebied van veilig en gezond werken.

De Arbeidsinspectie stuurde deze zogenoemde starters een brief met relevante informatie. Vervolgens heeft de Arbeidsinspectie de starters telefonisch gevraagd of ze de informatie in goede orde hadden ontvangen en wat ze naar aanleiding daarvan gedaan hadden. Daarna heeft de Arbeidsinspectie bij een steekproef van 66 starters met personeel de RI&E, het plan van aanpak en het basiscontract opgevraagd en beoordeeld.

Tot slot heeft de inspecteur een gesprek gevoerd met de werkgever van de startende organisatie over risicobeheersing. Vanwege corona hebben de gesprekken vooral digitaal en telefonisch plaatsgevonden, en zijn er geen locaties bezocht.

Resultaten

RI&E en plan van aanpak

- 6 maanden na het sturen van de informatiebrief en het nabellen beschikten, op één na, alle benaderde thuiszorgorganisaties over een RI&E en een plan van aanpak. Dit percentage is aanmerkelijk hoger dan gemiddeld, wat aangeeft dat het helpt om starters goed voor te lichten.
- 5% van de instellingen had een getoetste RI&E. Starters in de zorg gebruiken vooral de zorg-RI&E (43%). Deze is vrijgesteld van toetsing als organisaties minder dan 25 werknemers in dienst hebben.
- Bij 40% van de organisaties is de RI&E onvolledig en/of niet actueel.
- Vooral de risico's van corona en psychosociale arbeidsbelasting waren onvoldoende uitgewerkt in de RI&E en het plan van aanpak. Wel waren fysieke belasting, gevaarlijke stoffen en de beschrijving van de taken van de preventiemedewerker vaker, maar nog niet altijd voldoende, uitgewerkt in de RI&E.

Basiscontract

- 88% van de starters had op het moment van inspectie een volledig basiscontract. Nog eens 3% had een basiscontract, maar deze voldeed niet aan alle eisen.

- Bij 29% van de organisaties oordeelde de inspecteur dat ze één of meerdere risico's onvoldoende aanpakken. 27% moet nog de puntjes op de i zetten, en 12% heeft een goed geborgde arbozorgcyclus. Bij 32% was geen goede inschatting te maken zonder aanvullende inspectie.

3. Digitale inspecties bij VVT-organisaties

Van 1 januari 2021 tot 1 januari 2022 controleerde de Arbeidsinspectie bij 59 VVT-organisaties of zij een RI&E, plan van aanpak en basiscontract hadden, en beoordeelde zij deze documenten. Vervolgens voerde de inspecteur een (digitale) inspectie uit. Deze bestond uit gesprekken met (een vertegenwoordiger van) de werkgever, de ondernemingsraad en, als dat mogelijk was, enkele werknemers.

De gespreksonderwerpen waren de beheersing van de infectierisico's van corona, psychosociale arbeidsbelasting en fysieke belasting.

Het betreft hier geen aselechte steekproef. De Arbeidsinspectie benaderde namelijk ook organisaties waarover zij meldingen heeft gekregen. 20 geïnspecteerde verpleeghuizen hadden minder dan 25 werknemers, 19 hadden 26 tot 200 werknemers en 20 meer dan 200 werknemers. Ongeveer driekwart van de geïnspecteerde organisaties was lid van een brancheorganisatie.

Resultaten

- Alle organisaties beschikten over een RI&E. Deze was volledig en actueel bij 90% van de grote, en bij 55% van de kleine organisaties.
- In RI&E's die onvolledig of niet actueel waren, ontbraken vaak de risico's van corona. Ook was er te weinig aandacht voor psychosociale arbeidsbelasting tijdens corona. Minder vaak was de RI&E en het plan van aanpak onvolledig op fysieke belasting, of waren de taken van de preventiemedewerker niet goed beschreven in de RI&E.
- Driekwart had een getoetste RI&E en 12% gebruikte een branche-RI&E, die bij minder dan 25 werknemers vrijgesteld is van toetsing.
- 80% had een volledig en actueel plan van aanpak. Bij 14% was dit plan onvolledig.
- Alle organisaties hebben een basiscontract. Bij een kwart van de kleine organisaties is dit contract onvolledig.

Dit is een uitgave van:

Nederlandse Arbeidsinspectie

Postbus 90801 | 2500 LV Den Haag

T 0800 51 51

© Rijksoverheid | maart 2023